

Advies aan Provinciale Staten		Uw contactpersoon S.Neeskens AD/STG
Tbv Statenvergadering d.d.	21-11-2022	Doorkiesnummer +31 235143032 neeskenss@noord-holland.nl
Commissie NLG		
Datum commissievergadering	24-10-2022	
Onderwerp: voordracht Vaststellen Regionale Veenweide Strategie 1.0		1 november 2022 1 17

Advies commissie NLG:

De voordracht Vaststellen Regionale Veenweide Strategie 1.0 als bespreekstuk door te geleiden naar PS van 21 november 2022.

Uittreksel van het concept-verslag NLG 24 oktober 2022:

11.b Vaststellen Regionale Veenweide Strategie 1.0

De Regionale Veenweide Strategie 1.0 beschrijft de strategie voor het verminderen van broeikasgasemissies (CO₂) uit veenbodems en het daaraan gekoppelde afremmen van bodemdaling in het landelijk gebied van de provincie Noord-Holland. Het is een strategie voor de (middel)lange termijn 2030 met een doorkijk naar 2050. De kaders uit het landelijke Klimaatakkoord zijn leidend in de aanpak. Gedeputeerde Staten leggen met bijgaande voordracht de Regionale Veenweide Strategie 1.0 aan Provinciale Staten op 14 november 2022 ter besluitvorming voor. Na de vaststelling wordt de Regionale Veenweide Strategie en de uitvoering daarvan opgenomen in het Provinciaal Programma landelijk Gebied.

De heer **Straathof** is themahouder westelijke veenweide bij LTO Noord. De beraadslagingen eerder gehoord hebbende, is de complexiteit van het provinciale vraagstuk duidelijk geworden. De heer Straathof heeft eerder ingesproken en mogelijk hebben de statenleden en hij elkaar getroffen in de omgeving van Zegveld op de hoogwaterboerderij. Dit is een waardevol initiatief, omdat er geen betere plek is om uit te leggen waar het over gaat. In de komende Provinciale Statenvergadering zal de Regionale Veenweide Strategie 1.0 worden vastgesteld. De 2.0-versie zal landen in het PPLG. Dat betekent dat primair de veenweiden, het behoud daarvan en de kansen die daar liggen, worden hiermee geprioriteerd. Tegelijkertijd moet er via die PPLG worden gedeald met al die andere opgaven die door de provincie en het Rijk zijn gesteld. Daar wordt het beter van, maar mogelijk wordt de realisatie wel vertraagd. De taak van de inspreker is erop toe te zien dat er in 2030 voldoende CO₂-emissiereductie gerealiseerd is door beperking van de bodemdaling via veelal watergestuurde maatregelen. Daarvoor is nodig dat er in 2026 voldoende kennis is opgedaan in de eigen provincies, kennis die als basis moet dienen voor de verdere uitrol tot 2030. Daar maakt de inspreker zich

zorgen over.

Uit de stukken blijkt onvoldoende concreetheid over hoeveel hectare er uitgevoerd is in 2026. Provinciale Staten is in de positie om daar vragen op te stellen of een motie of amendement op in te dienen. Anders wordt er geweld gedaan aan het halen van de doelstelling, zo meent de inspreker. De boeren benaderen dit vraagstuk vanuit de grondgedachte dat grond de basis is voor iedere boerenbedrijf en het behouden van die grond, veengrond, ten alle tijde een goede zaak is voor de boer die daar zit. Als een boer met die maatregelen niet alleen langer daar kan boeren, maar ook nog het klimaat kan dienen, dan kan een boer zich daar langer vestigen en, weliswaar met minder boeren, meer doelen dienen dan voedselproductie en landbouw. In het kader van het halen van al die doelen, stelt de inspreker voor vooral zwaar in te zetten op de verkenning aan keukentafels als het gaat over al die onderwerpen en met de gerenommeerde bureaus een checklist met gespreksonderwerpen te maken. Dat zal de basis zijn om straks in die gebiedsprocessen zaken te doen. Dan moet bekend zijn wie er door wil en hoe ze door willen.

Noorderkwartier is de waterbeheerder, maar deze partij wordt onvoldoende betrokken in de gesprekken, terwijl dit wel een partij is die nodig is wanneer de provincie significante dingen in het waterbeheer gaat doen. Het is goed om te leren van wat andere provincies doen. Dat ademt deze strategie ook uit. De inspreker roept de waterbeheerder op datzelfde te doen en niet als voorwaarde te houden dat er mogelijk niet voldoende water is voor deze doelen; dan gaat het namelijk niet vliegen. En ook erop toe te zien dat in de veenbodem van landbouwkundige percelen – dat zijn andere percelen dan veen in natuurgebied – de prioritering voor zoet water dezelfde ranking heeft. De ranking betekent: er is een bepaalde verdringingsreeks dat een zoet water behoefte wordt afgesproken ‘welke functie krijgt wanneer water’. Veen is een bodem. Wanneer die te droog wordt gemaakt, zal dat onherstelbare schade hebben. Die wordt nooit meer een spons. Dat wordt al in natuur gedaan. De inspreker roept op ook de boerenpercelen te beschermen met die status.

De inspreker wenst Provinciale Staten toe dat PS aan die bespreking in voldoende mate toekomt, dat Provinciale Staten erop ziet dat er areaal komt waarmee kennis opgedaan wordt en dat er voldoende capaciteit vrij wordt gemaakt om dit dossier voldoende aandacht te geven.

Mevrouw **Koning–Hoeve** (CDA) vraagt hoe de provincie kennis op kan doen in het areaal hectares waar de heer Straathof over sprak.

De heer **Straathof** wil daar juist een bepaalde vrijheid in laten. Er is gebleken dat de beste maatregelen gepaard gaan met slimmer omgaan met het grondwaterniveau in het perceel. Er zijn alternatieven, maar de inspreker roept op vooral naar de meest kansrijke alternatieven te kijken. Die gaan met name over peil, beheer en beheer van de grondwaterstand.

De heer **Mantel** (JA21) vraagt of de inspreker van mening is dat bepaalde gebieden geschrapt zouden moeten kunnen worden als blijkt dat er doelstellingen in bepaalde gebieden niet gehaald kunnen worden, zodat doelstellingen in andere gebieden wel gehaald kunnen worden.

De heer **Straathof** antwoordt dat er aan de Klimaattafel gemotiveerd moet kunnen worden waarom het niet lukt. Dat kan ook een kosteneffectieve afweging zijn.

De heer **De Wit** (VVD) vraagt hoe dit stuk wordt ontvangen bij de mensen aan de keukentafel, ook in het licht van het huidige sentiment richting de overheid.

De heer **Straathof** geeft aan dat de Regionale Veenweide Strategie wordt ontvangen als een van de vele stukken. Het is niet het stuk waar de boeren het meest van wakker liggen. Hun vraag is wel: kan ik boer blijven op deze specifieke plek; en hoe dan? Dat betekent dat die vragenlijst en met name de toonzetting bepalend is voor het succes of die boeren die partij vertrouwen en met hun visie op hun toekomst komen.

Mevrouw **Jellema** (PvdA) werd getriggerd door de uitspraak ook vooral de waterschappen mee te nemen. Ook de spreker heeft de ervaring dat het waterschap zich wat afzijdig houdt. Heeft de heer Straathof een advies over hoe de provincie die twee gremia dan toch dichter bij elkaar kan brengen?

De heer **Straathof** geeft aan dat de waterschappen juridisch gezien niet gaan over het grondwater in het perceel van die boer. Daar is wijziging van wetgeving voor nodig. Als dat lukt, zullen alle waterschappen met veen in hun portefeuille direct in gesprek willen.

De heer **Dessing** (FvD) vraagt hoe groot het draagvlak is bij de agrariërs om aan de knoppen te draaien. Daar heeft de spreker namelijk zijn twijfel over.

De heer **Straathof** geeft aan dat hij met name wil focussen op de kansen die dit boeren geeft. De inspreker noemt in dit kader Spengen. Daar is vijf jaar geleden een proef gestart. Deze is afgelopen maand afgerond en eigenlijk doorgestart. Daar zijn boeren openhartig geweest over hun ervaringen. Die zijn over het algemeen goed, want ze hebben leren samenwerken en het waterschap hebben ze leren kennen als een constructieve coöperatieve partij. Op de vraag welke voordelen er voor de boer zijn, konden zij dit slecht duiden en moesten ze vaststellen dat de baten vooral bij de maatschappij liggen en de boer is de partij die het moet doen. Dus de boer moet het fysiek doen en ook de financiële middelen hebben om een stukje cofinanciering daarvoor op tafel te leggen.

Mevrouw **Hoogendoorn-van der Marel** (ChristenUnie) leest in het rapport dat het experiment naar natte teelten min of meer is mislukt. Is de inspreker van mening dat meer mogelijkheden moeten worden onderzocht?

De heer **Straathof** zou het winst vinden als natte teelt buiten de categorie landbouw geplaatst wordt, er geen sprake meer is van landbouw als is overgaan tot natte teelt. Dat is een ruimtelijke ordeningskwestie. Als het gaat over het dienen van klimaatdoelen zullen natte teelten mogelijk een andere belasting hebben, namelijk methaangas. Zeker wanneer het doel is die natte teelt ook productief te laten zijn, moet er bemest worden. En dat is met de Kaderrichtlijn Water een uitermate discutabele zaak, want dit plaatsvindt in een ongeveer geïnundeerd stuk land.

Eerste termijn commissie

De heer **Mantel** (JA21) heeft de stukken met belangstelling gelezen. De spreker dankt de initiatiefnemers voor het werkbezoek in Zegveld. Kort samenvattend waren er die dag eigenlijk twee woorden die veelvuldig terugkwamen: vertrouwen en toekomstperspectief. De reactie van de boer op de vraag over de lisodde in relatie tot methaan was onbetaalbaar, zo geeft de spreker aan. Wellicht nog wel onbetaalbaarder dan de € 18 miljoen die minister Van der Wal extra investeert om dit voorstel deels te bekostigen. Als het gaat over natuur, onderhoud, versterking of beheer, dan kan men JA21 echt vinden.

Ook werd gezegd dat het deels verhogen van het waterpeil een belangrijke bijdrage kan leveren aan het tegengaan van bodemdaling. Maar of er een zaligmakende oplossing is voor het probleem bodemdaling, dat is ook de experts niet bekend. In de zienswijze van alle betrokken partijen heeft JA21 het antwoord ook niet gevonden. Het is dus nodig te blijven monitoren en gebruik te maken van de expertise van de mensen in het veld. Maar gezien de huidige maatschappelijke problemen vindt de JA21 dat er andere keuzes gemaakt moeten worden. De gedeputeerde zei eerder dat er grote keuzes gemaakt moeten worden. De hoeveelheid geld dat er met dit project gemoeid is ten opzichte van de doelstellingen die GS wil behalen, maakt dat de fractie van JA21 voornemens is om de strategie niet te steunen. De fractie ziet wel uit naar de behandeling in PS.

In de zienswijze van Natuurmonumenten doen zij het volgende voorstel: “voeg kaarten toe met dikte van het veen, type veen, de huidige bodemdaling en de verwachte bodemdaling”. Is GS voornemens om deze suggestie over te nemen? Zo ja, waar en wanneer is dit zichtbaar? En zo nee, waarom niet? Het kan namelijk zo zijn dat een uitwerking van dit soort kaarten kan helpen om de problematiek doeltreffender aan te pakken of dat er op zijn minst betere inzicht komt.

Heeft de heer **De Wit** (VVD) goed begrepen dat JA21 de € 18 miljoen vanuit het Rijk liever aan het ministerie laat, zodat het naar andere provincies kan gaan, dan het geld voor Noord-Holland te gebruiken?

De heer **Mantel** (JA21) is van mening dat de vraag eigenlijk is: wat is het doel en wanneer is het af? De bodemdaling is niet meer te stoppen. Dat zeggen de experts ook. Voor sommige gebieden zou het kunnen stoppen. Maar de vraag is: wanneer is het voldoende? Maar de volgende vraag is dan: hoeveel miljoenen zijn er nog nodig, terwijl niet zeker is of de doelstelling behaald gaat worden. Dan is JA21 er voorstander van andere keuzes te maken.

Statenlid **Kostić** (PvdD) vraagt welke oplossingen JA21 ziet voor de bodemdaling.

De heer **Mantel** (JA21) geeft aan dat op dit moment niemand de oplossing heeft. Wat ook uit het werkbezoek naar voren kwam: je kunt het grondwaterpeil wel verhogen, maar in sommige gevallen gaat die bodemdaling dan alleen maar sneller.

Statenlid **Kostić** (PvdD) geeft aan dat dat de enige effectieve manier is om het wel op te lossen, tot een bepaalde hoogte het waterpeil doen stijgen.

De heer **Mantel** (JA21) ontkent dit niet. Dit is voor sommige gebieden wellicht de oplossing. Maar er is ook gezegd dat dat in andere gebieden juist niet zo is.

Volgens de heer **De Wit** (VVD) staan data, drive en daadkracht centraal. Allereerst begint dat met de juiste data op polderniveau en misschien wel op bedrijfsniveau, om goed in beeld te hebben welk grondtype het betreft, ook in relatie tot water en wat dat doet voor de effectiviteit van maatregelen. Dat vereist dat de provincie samen met het waterschap heel goed in beeld heeft – en dat ook uit kan leggen aan bedrijven waar het over gaat – wat de feitelijke situatie is. Van daaruit kan de beste aanpak worden geformuleerd met elkaar.

Die uitvoering, dat is de drive. De provincie heeft uiteindelijk de energie nodig van mensen in het gebied om hier de schouders met elkaar onder te zetten. Het is belangrijk te beseffen dat dit uiteindelijk onderdeel is van de grotere opgave in het landelijk gebied en in de veenweidegebieden. Daarom begrijpt de spreker goed dat de Regionale Veenweide Strategie 2.0 landt in de PPLG. Waarbij wel deze problematiek een heel specifieke aanpak vereist daarbinnen, omdat veenweiden wezenlijk anders zijn dan andere gebieden die ook onderdeel zijn van het landelijk gebied. Die drive bij mensen is nodig. Daarom sluit de spreker zich aan bij de woorden van de heer Straathof om het goede gesprek te voeren en het vertrouwen in de overheid te vergroten, zodat mensen uiteindelijk mee kunnen gaan in deze aanpak. Dat vraagt in eerste instantie van de provincie een stap richting deze mensen in plaats van zij richting de provincie. De spreker pleit ervoor die stap te nemen als onderdeel van de uitwerking van deze Regionale Veenweide Strategie.

Tot slot, daadkracht. Als er weer vertrouwen is en er besloten is hiermee aan de slag te willen gaan, is het zaak dat de provincie mensen ook wat te bieden heeft. De provincie moet de komende jaren inhoudelijk focussen op instrumenten die bedrijven geboden kunnen worden om daadwerkelijk maatregelen te kunnen nemen. Dat is best wel lastig. Het is op dit moment nog niet duidelijk voor boeren hoe het betaald moet worden en wat de effecten zijn. Als dat niet goed in beeld is, zullen mensen afhaken. Dus ook daar sluit de VVD zich aan bij de woorden van de inspreker en roept op de tijd goed te benutten om ervaring op te doen met alle beschikbare methoden, zodat de provincie de boerengemeenschap concrete opties kan aanreiken en die drive omgezet kan worden in daden.

Over de Regionale Veenweide Strategie heeft de spreker nog enkele specifieke opmerkingen:

Ik heb nog een aantal specifieke opmerkingen, lezende het stuk.

- Er is een voorstel gedaan voor de verdeling van gelden per gebied. Wat de VVD betreft is de provincie maximaal flexibel daarin. Als er in het ene gebied meer initiatief en energie ontstaat dan in een ander gebied, wil de VVD het college het mandaat geven om daar ook flexibeler mee om te gaan en het geld daar te investeren waar sneller meters gemaakt kunnen worden.
- De zoetwater problematiek is alom bekend en staat ook goed beschreven in de Regionale Veenweide Strategie. De spreker is er voorstander van de samenwerking tussen de provincie en het waterschap te intensiveren. Boeren mogen namelijk verwachten dat overheden met één mond spreken en dezelfde visie uitdragen.
- De VVD heeft eerder haar zorgen uitgesproken over het capaciteitsissue aan de kant van de provincie: heeft de provincie genoeg mensen om dit ook goed te kunnen doen? Stel dat het lukt om die drive maximaal aan te spreken en er komt een versnelling aan de kant van de boeren, is de provincie dan in staat om dat te volgen? De VVD vraagt de gedeputeerde daar tijdig over terug te komen in Provinciale Staten, mocht er een capaciteitstekort ontstaan, zodat er in ieder geval met elkaar een bewuste keuze gemaakt kan worden over wat de provincie wel en niet (meer) kan doen.

Volgens mevrouw **De Groot** (SP) gaat het bij bodemdaling niet alleen over landbouw en veenweiden, maar ook over alle woningen die in dat veenweidegebied liggen. De provincie houdt natuurlijk onverkort vast aan het Klimaatakkoord, maar er zit een zekere tegenstelling in. De provincie geeft anderzijds het gebied de gelegenheid te reageren op draagvlak, draagkracht, haalbaarheid en uitvoerbaarheid van de opgaven en de benodigde maatregelen. Dat is al een contradictie in zichzelf. Daarbij wordt gezegd dat er geen tijd te verliezen is. Kan de gedeputeerde op dit aspect reageren?

De brief van Natuurmonumenten zou de provincie ter harte moeten nemen, volgens de SP. In hoeverre zijn de bijzonder nuttige opmerkingen nu opgenomen in het plan van Noord-Holland? Doet Noord-Holland iets vergelijkbaars als de provincies Utrecht en Friesland?

De SP vindt het ook vreemd dat er heel veel gesteggeld wordt over geld en gepolderd met de gebiedspartijen. De SP is het er wel mee eens dat dit moet gebeuren, want er is geen tijd te verliezen. Anderzijds wordt er veel te lang gepolderd en is er nog maar heel weinig tot stand gekomen.

De spreker heeft samen met andere raadsleden van Zaanstad twee boerenbedrijven bezocht die allebei in het veenweidegebied liggen. De ene is biologisch-dynamisch en de ander biologisch. Deze boeren maken zich grote zorgen over hun bestaan en hebben duidelijkheid over hun toekomst verdient. Er is haast geboden, omdat de boeren duidelijkheid nodig hebben om zich op de toekomst te kunnen richten.

De heer **Mangal** (DENK) geeft namens DENK aan vooral toekomstgericht te kijken. De fractie voorziet een tekort aan drinkwater. In het hoofdstuk over waterkwaliteit is te lezen dat er meer onderzoek nodig is naar de effecten van bodemdaling en de remmende maatregelen op de waterkwaliteit. Dit is zorgelijk. In hoeverre worden er maatregelen genomen die niet meer teruggedraaid kunnen worden als de waterkwaliteit wordt aangetast?

De heer **Dessing** (FvD) memoreert dat tijdens de vorige commissievergadering Natuur, Landbouw & Gezondheid het rapport van de Randstedelijke Rekenkamer is besproken op aangeven van de Partij van de Arbeid. De uitkomsten van het rapport zijn duidelijk: er is geen draagvlak onder agrariërs is, er is onduidelijkheid over de uitgangspunten en de rekenregels, er is weinig zicht op de neveneffecten, het is niet meetbaar, de effectiviteit van de methodes zijn eigenlijk onbekend en het is een enorm kostbaar verhaal. Het gaat hier over een strategie over veenweiden, waarbij de bodemdaling als een heel grote urgentie wordt gezien. En aan de andere kant wordt er gesproken over CO₂-reductie. Als er geen tijd te verliezen is en er is iets heel urgents aan de hand, gaat dat dan over die bodemdaling of wordt hiermee de CO₂-reductie goedgepraat?

Er wordt gezegd "waar de grootste uitstoot zichtbaar is". Hoe wordt dit gemeten? Is dit meetbaar? De evaluatie van de maatregelen zal plaatsvinden middels de doelstellingen uit het Klimaatakkoord. Hoe wordt daar invulling aan gegeven als er geen concrete metingen gedaan kunnen worden op de gevolgen van de maatregelen?

De verhoging van het waterpeil kent grote risico's. Niet alleen voor het drinkwater, maar ook het verhogen van het peil wat genoemd wordt in het rapport Uitspoelen van fosfaten. Het bagger, de schade voor de boeren, de oeverafkalving, over deze maatregelen is in de raad van Zaanstad al gesproken en middels een amendement is gevraagd de verbrakingsaspecten in polder Westzaan niet te doen voordat duidelijk is onderzocht wat de effecten daarvan zijn. Is het dan nog steeds een goed idee om voor meer dan € 100 miljoen dit plan te gaan doen?

Wat wordt er gedaan met de bezwaren, de zorgen en vragen die geuit zijn door de insprekers? Ook die insprekers geven aan dat vernatting van veenweiden geen Quick Win is, zoals eerder werd gedacht. Het heeft minder effect op CO₂-reductie en dat levert heel veel complicaties op.

De spreker concludeert dat deze Veenweidenstrategie absoluut ondoordacht is en geen goed plan is.

De heer **Leerink** (PvdA) memoreert dat er meerdere keren is gesproken over deze strategie in een bod met een 80%-versie en nu weer. Het stuk begint zelf bij het klimaatakkoord: impuls gelden, wat er moet van het Rijk, et cetera. Voor de PvdA is het vertrekpunt de richtinggevende uitspraak van Provinciale Staten in 2018 over bodemdaling. PS heeft klip en klaar duidelijk gemaakt dat de aanpak van bodemdaling, nog los van CO₂-uitstoot, daadwerkelijk moet worden aangepakt. GS heeft vervolgens Veerman gevraagd een rapport te schrijven waarvan de conclusies overigens nooit door PS zijn vastgesteld. Dit is voor de PvdA geen reden om de richtinggevende uitspraken van 2018 als wel urgent, maar niet acuut te betitelen. In de afgelopen vier jaar is best veel gebeurd. Er zijn een aantal interessante initiatieven geweest. Er is veel kennis verzameld, wat is geland in dit rapport. Dat is waardevol. Er ligt hier een rapport waarin die geschiedenis van het veenweidegebied en de problematiek nog eens goed wordt neergezet, maar een strategie is het niet. Ook dit heeft de PvdA eerder benoemd. In een strategie wordt aannemelijk gemaakt met welke maatregelen, langs welke tussendoelen, het uiteindelijke gestelde doel bereikt kan worden. Het ontbreekt aan zowel de doelen, als een strategie. De spreker is bang dat de mensen een beetje klaar zijn met een vooruitschuivende overheid.

De heer **De Wit** (VVD) vraagt, als de provincie niet moet werken aan oplossingen in de toekomst, wat kan de Partij van de Arbeid vandaag bieden om dit probleem wel op te lossen?

De heer **Leerink** (PvdA) geeft aan dat de hoop niet verloren is. De spreker is wel van mening dat het belangrijk is vooraf heldere doelen met elkaar vast te stellen. Als dat niet gebeurt, wordt er heel veel open gelaten. En dat is niet goed, denkt de heer Leerink. De spreker benadrukt niet moedeloos te zijn. Er is een probleem. In grote lijnen is bekend wat de provincie met dat probleem zou moeten doen, in welke variant dan ook. Het waterpeil moet stijgen. Het lastige is dat daar verschillende belangen spelen. De provincie vindt het belangrijk dat iedereen daar op een goede manier bij betrokken wordt. De oplossingsrichting is niet zo moeilijk, maar het is zoeken naar een strategie waarin zoveel mogelijk mensen op een goede manier worden meegenomen. Dat is het probleem, volgens de spreker. Dan helpt het als de doelen bij alle betrokkenen duidelijk zijn, de tijdlijnen bekend zijn en de piketpaaltjes geslagen zijn. De spreker is niet negatief, maar er is iets meer nodig tussen een heel ver einddoel en het kennisdocument wat er nu ligt.

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) geeft aan dat er ook nadelen kleven aan het omhoog brengen van het waterpeil. Is de heer Leerink het eens dat er nog veel onderzoek plaats moet vinden?

De heer **Leerink** (PvdA) beaamt dat er op veel deelterreinen nog onderzoek noodzakelijk is om te bepalen wat het meest effectief is. Maar in grote lijnen is bekend dat, als de provincie iets wil doen aan bodemdaling en CO₂-uitstoot, het waterpeil links- of rechtsom omhoog moet. Het is goed hierover helder en duidelijk te zijn. De spreker heeft dit liever – dan kan er een plan gemaakt worden – dan daaromheen te dralen; er zijn geen makkelijke oplossingen. Dit is de beste oplossing voor iedereen.

De heer **Mantel** (JA21) vraagt welk doelen de Partij van de Arbeid nastreeft en wanneer deze zijn bereikt.

De heer **Leerink** (PvdA) geeft aan dat in de notitie een helder doel is geformuleerd. Dat is prima. Maar uiteindelijk moet een strategie aannemelijk maken met tussenstapjes dat het einddoel ook behaald kan worden. Dat is waar de PvdA zich zorgen over maakt. In feite wordt in deze strategie aangegeven dat die doelen in het PPLG landen. Maar als die doelen nu niet kunnen worden vastgesteld, kan dat over drie

maanden dan wel? Kan GS dit garanderen? De provincie is afhankelijk van Den Haag. De heer Leerink stelt voor hetzelfde te doen als op het dossier stikstof. De provincie heeft daar haar eigen plan getrokken en heeft zelf haar eigen stikstofdoelen vastgesteld. Dit is per gebied vastgesteld en daar is de provincie mee aan het werk gegaan, los van waar Den Haag iedere keer weer mee komt als het gaat om stikstof. De spreker kan zich voorstellen dat in het geval van bodem de provincie hetzelfde doet.

Samengevat geeft de PvdA aan dat dit enerzijds een waardevol document is, maar dat het geen strategie is. Daarom pleit de spreker ervoor dit stuk ook niet als zodanig vast te stellen. De doelen in het PPLG zouden een belangrijke stap kunnen zijn in het vaststellen van een uiteindelijk strategie.

Statenlid **Cardol** (GL) sluit voor een groot deel aan bij de woorden van de PvdA. De spreker is onder de indruk van de helderheid waarmee de heer Straathof Provinciale Staten zaken voorhoudt. De punten die de spreker zinnig vindt:

- Ja, ik heb nu 3 keer de heer Straathof horen spreken en ik ben iedere keer onder de indruk van de helderheid waarmee hij een aantal dingen aan ons voorhoudt. En ik haal daar Natuurlijk mijn eigen punten uit. Dat weet ik ook wel, Maar ik ga ze toch weer even noemen die ik heel zinnig vind.
- De heer Straat roept op niet te wachten, maar aan de slag te gaan. De provincie wacht voortdurend op anderen voor de provincie aan de slag gaat. Dit gaf de spreker in het begin al bij het PNN aan. Als voorbeeld gaf de inspreker nu al te starten met de keukentafelgesprekken. Mogelijk dat er later meer informatie beschikbaar komt, maar dan is er in de tussentijd al veel informatie aan die keukentafels verzameld.
- Een van de maatregelen waar de provincie ook mee kan beginnen – en die waarschijnlijk ook noodzakelijk zal zijn – is het waterpeil verhogen waar dat kan. GroenLinks is het eens: dat zal uiteindelijk een van de maatregelen zijn die uiteindelijk het meest op zal leveren en waar de provincie zo mee kan beginnen. Het is niet simpel, dat weet de spreker, maar het is ook een van de no regret maatregelen die benoemd wordt in de Regionale Veenweide Strategie.
- De inspreker riep ook om het samen te doen. In de zienswijzen van de waterschappen is een terugkerende rode draad dat de waterschappen zich onvoldoende betrokken voelen, dat het niet hun document is en dat zij nog niet aan kunnen geven of ze dit document enig moment kunnen onderschrijven. Er is een enorme behoefte om het samen te doen. De spreker onderstreept het belang van het zoeken naar die samenwerking.
- Twee van de vorige sprekers gaven aan dat vertrouwen nodig is. Natuurlijk is dat nodig: het gaat om het vertrouwen bij de deelnemers, bij de boeren. Maar vertrouwen komt alleen als de provincie helder is over waar de provincie heen wil en de doelen. Die helderheid is nu nog niet in het stuk aanwezig. Vier jaar na de richtinggevende uitspraak, na het rapport van Veerman, ligt er een goed stuk qua inhoud, qua kennis, et cetera, maar beleidsmatig is de provincie nog niet veel opgeschoten in die 3,5, 4 jaar. Er zijn nog steeds geen doelen, er zijn nog steeds geen instrumenten vastgesteld. Het is echt tijd dat de provincie daar snel mee aan de gang gaat. Dat wordt nu doorgeschoven naar de PPLG. Dat zal het niet er niet makkelijker op maken, want naarmate er integraler gewerkt gaat worden en er meer doelen worden gesteld, wordt het alleen maar moeilijker, het beroep op de schaarse ruimte wordt groter, de grondprijzen gaan omhoog. De provincie maakt het zichzelf alleen maar moeilijker door niet onmiddellijk aan de slag te gaan.

De heer **De Wit** (VVD) vraagt of er in dit proces ruimte is voor de doelen van de andere partij aan tafel. Het is niet alleen maar het provinciale doel wat duidelijk moeten zijn, maar ook die van de mensen waarmee de provincie samenwerkt. Geldt dit ook voor GroenLinks?

Statenlid **Cardol** (GL) beaamt dit. De waterschappen, natuurorganisaties, burgers en boeren formuleren doelen. Daar moet ook ruimte voor zijn. De oproep van GroenLinks om het samen te doen, geldt voor alle partijen die daarbij betrokken zijn en dan zullen die doelen daarin meegenomen moeten worden. Ten aanzien van de boeren is het grote vraagpunt het verdienmodel van de toekomst. Er wordt al een lange tijd gewacht op dat perspectief voor de boeren. Eerder tijdens de vergadering noemde de spreker al de treuzelende de regering die alsmaar niet met plannen komt. Dat geldt zeker voor het perspectief voor de boeren. Dat is geen motief om te wachten, want dan wordt het alleen maar moeilijker.

De Regionale Veenweide Strategie is een mooi kennisdocument, maar ook niet meer dan dat. Het is geen strategie. Het heeft dus ook niet zoveel zin om dit document van allerlei dingen te voorzien en er amendementen op in te dienen. Maar dan wordt het wel heel erg belangrijk dat in het PPLG over een paar maanden de dingen doen die nu nog niet gebeurd zijn.

Statenlid **Kostić** (PvdD) constateert dat dan het voorstel eigenlijk is om dit document niet door te geleiden naar PS. Of het hele stuk wordt aangepast of de naam wordt gewijzigd van strategie naar kennisstuk.

Dit is Statenlid **Cardol** (GL) deels eens. De spreker kan zich voorstellen dat dit stuk wordt aangemerkt als een belangrijke handreiking voor het vervolgproces. Niet ieder deelstuk hoeft in PS te worden behandeld. Hiervoor wacht de spreker de reactie van de gedeputeerde af. Voor GL is de doorleiding naar PS niet doorslaggevend.

Mevrouw **Kapitein** (D66) geeft namens de fractie aan voornemens te zijn een amendement in te dienen op de voordracht. Het voorstel is om de Regionale Veenweide Strategie ter kennisgeving aan te nemen. Zou GroenLinks dit steunen?

Statenlid **Cardol** (GL) kan zich dat voorstellen. De spreker gaf eerder al aan niet te doen alsof dit een strategie is en het ook niet als zodanig vast te stellen. Als de Regionale Veenweide Strategie wordt doorgeleid naar PS is het goed daar de voordracht op aan te passen en zal GroenLinks het amendement van D66 waarschijnlijk steunen.

Als de Regionale Veenweide Strategie wordt doorgeleid naar het PPLG, zijn er wat GroenLinks betreft drie zaken belangrijk. GroenLinks wil dat er in het PPLG duidelijke doelen worden gesteld inzake afbraak van veen en bodemdaling, dat er duidelijke uitspraken over de instrumenten gedaan worden en dat er in het PPLG heel concreet wordt gemaakt, hoe, wanneer en wie de provincie erbij betreft. Dat zijn dan niet alleen organisaties, maar ook betrokken burgers; niet alleen LTO, maar ook andere boerenorganisaties. En niet straks, maar meteen van begin af aan. De spreker vraagt de gedeputeerde hierover stevige toezeggingen te doen om die punten mee te nemen in het PPLG. Mochten die toezeggingen er niet komen, dan overweegt GroenLinks een motie om dat te borgen.

De heer **Mantel** (JA21) vraagt, als er gaandeweg het proces blijkt dat voor bepaalde gebieden die doelen gewoon praktisch niet haalbaar zijn, is GroenLinks dan ook bereid om die los te laten.

Statenlid **Cardol** (GL) denkt dat het altijd verstandig is om lopende een proces een aantal keren bij te stellen en te kijken of men nog op de goede weg is en wat de uitkomsten zullen zijn. Dit is geen reden om niet eerst de doelen te stellen en daarmee aan de slag te gaan.

Mevrouw **Kapitein** (D66) sluit voor een deel aan bij de woorden van GroenLinks en PvdA. D66 heeft uitgekeken naar deze RVS 1.0. Er moet immers snelheid gemaakt worden voor het remmen van de bodemdaling, voor het klimaat, voor de woningen en de toekomst van de mooie veenweidegebieden en de boeren die daar ook hun toekomst in willen hebben, hun lange termijn toekomst. Daarom is dit onderwerp al meerdere keren tijdens vergaderingen besproken. Helaas is dit document geen strategie geworden. D66 overweegt een amendement op de voordracht om er iets anders van te maken, bijvoorbeeld 'kennis van dit Regionale Veenweide Strategie-document. Dit zal buiten de orde van deze vergadering verder worden besproken. De spreker nodigt de commissieleden uit met suggesties te komen en hoort graag de reacties van andere partijen en het college hierover.

Het besluit om de Regionale Veenweide Strategie verder op te pakken via de PPLG vindt D66 enerzijds kansrijk en anderzijds risicovol. Kansrijk, omdat in deze RVS ook de potentie van regeneratieve landbouw – ook onderdeel van de Voedselvisie – staat aangegeven. Het zou perfect zijn als dit ook zou leiden tot minder bodemdaling. Omdat het een complexe materie is en samenhangt met bijvoorbeeld veel waterissues, is het een goede zaak om het integraal aan te pakken, niet in de laatste plaats, omdat het veel samenwerking vraagt met zelfde mensen en organisaties waar de provincie ook mee samenwerkt in andere uitdagingen. Maar het PPLG is ook risicovol op het bewaken van de voortgang en het boeken van resultaten. D66 heeft zorgen of er wel genoeg gebeurt en of dat snel genoeg gebeurt; zeker als bijvoorbeeld een partij, zoals bijvoorbeeld de boeren, in de lead zijn, hoe belangrijk zij ook zijn. Juist is het zaak dat in die processen de provincie heel duidelijke kaders meegeeft. Hier blinkt de provincie nog niet in uit. Als de doelen nu nog niet helder zijn, zijn deze dan over drie maanden wel bekend? In de notitie van de Rekenkamer staat dat de provincie haar doelen niet gaat halen. Daarom schat D66 dat risico hoog in. En ook de heer Straathof heeft zojuist aangegeven: dit is niet in het belang van het lange termijnbelang van de boer. D66 heeft daarover de volgende vragen. Hoe gaat GS heldere kaders voor bodemdaling meegeven? Hoe gaat GS monitoren of de ambitie van die 0,09 megaton gehaald gaat worden? En hoe gaat GS zelf bijsturen als blijkt dat de doelstellingen per gebied niet voldoende zijn? Hoe gaat GS de zorg vanuit PS wegnemen dat de PPLG niet verdragend gaat werken voor de aanpak van de bodemdaling?

D66 is niet gelukkig met de keuze voor onderzoek en experimenten, zoals in het voorwoord is genoemd. Later in het document staat gelukkig dat het gaat om een lerend proces en een lerende werkaanpak. Dat spreekt D66 veel meer aan. Bij de bespreking van de eindresultaten van het IPV werd duidelijk gesteld dat er genoeg bekend is om door te kunnen pakken. D66 blijft dit vragen en de nadruk hierop leggen. Dat neemt niet weg dat aanvullende kennis nodig is, want het gaat om complexe zaken.

Wat gaat helpen, is het nieuwe Veenweideloket. In dit document staat dat het Veenweideloket met € 300.000 ondersteund gaat worden. Dit is mooi nieuws, want dat betekent ook dat het Veenweideloket gestart is om boeren te helpen om in actie te komen. Kan de gedeputeerden hier wat meer informatie over geven?

Wat ook gaat helpen, is de euro 18 miljoen aan impuls gelden.

De hoofdboodschap aan PS tijdens het werkbezoek in Zegveld was te zorgen voor een waterpeilmeetnetwerk, omdat dit essentieel is voor alle vervolgacties. Wat is de reactie van GS hierop?

De VVD heeft bij de behandeling van de begroting gevraagd of er ook beleid is voor bodemdaling in die gebieden die niet horen tot Laag Holland en het Groene Hart. Er is wel een kaartje gedeeld met de gebieden waar dit over gaat, maar er is geen antwoord gekomen of er ook beleid is voor deze gebieden met betrekking tot bodemdaling. Komt er beleid, bijvoorbeeld in de PPLG?

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) memoreert dat de aanwezige statenleden tijdens het werkbezoek in Zegveld veel gehoord hebben over de complexiteit van het tegengaan van bodemdaling. Het zomaar verhogen van het waterpeil is geen optie. Er is nog veel onderzoek nodig en dat wordt ook gedaan, onder andere door het Veenweiden Innovatiecentrum. Het is niet mogelijk te versnellen en duidelijke doelen te stellen als het nog niet duidelijk is wat de oplossingen zijn. De spreker pleit ervoor hiervoor te waken. Daarom is het CDA eens met de inspreker die aangaf dat er voor 2026 veel pilots opgezet moeten zijn waar goed wordt onderzocht welke maatregelen effect hebben. Gebiedsprocessen zijn ook in de veenweidegebieden enorm belangrijk. Dat moet vooral ook bottom-up gebeuren: samen een streefbeeld bepalen en samen bepalen welke weg daar naartoe mogelijk is.

Aandachtspunten die het CDA heeft meegegeven bij het concept van de Regionale Veenweide Strategie staan nog steeds overeind.

- De maatregelen voor het tegengaan van de bodemdaling mogen alleen worden ingevoerd als ze bewezen, effectief, realistisch en haalbaar zijn. Daarbij moet rekening gehouden worden met het feit dat de veenweidegebieden ook echt weidegebieden zijn met weidevogels en agrarische bedrijven.
- Boeren moet niet overvraagd worden. De boeren moeten geen papieren plan, wat niet realistisch is, krijgen, maar er moet worden ingezet op dat zij mee blijven doen. Doe het daarom met hen samen.
- Voor het aangaan van investeringen of bedrijfsaanpassingen moet samen met de ondernemers gezocht worden naar bedrijfscontinuïteit en verdienmodellen. Dat is geen bijzaak, maar hoofdzaak, want als er geen verdienmodel is, zijn aanpassingen ook niet mogelijk.
- Ook moet het waterschap erbij betrokken worden.
- Het CDA ondersteunt de oproep van de VVD om te kijken welke flexibiliteit er nodig is tussen gebieden voor de inzet van middelen.

Het schijnt dat er in deze Regionale Veenweide Strategie misinformatie staat over de verbrakking in Westzaan. Wil de gedeputeerde dit herstellen?

Er schijnt ook geen of beperkt draagvlak te zijn onder de boeren en de bewoners voor deze verbrakking. Hoe gaat GS hiermee om? Hoe staat het met het uitvoeringsplan naar aanleiding van het gedegen onderzoek naar de gevolgen van de verbrakking in de polder Westzaan? In de gemeente Westzaan is een amendement aangenomen. Heeft dat onderzoek door de provincie inmiddels plaatsgevonden? Is dat aan de gemeenteraad voorgelegd? Zo niet, wanneer wordt dit voorgelegd? Kan GS de uitkomsten aan PS toesturen?

Het lijkt soms alsof er vanuit de provincie gedacht wordt dat het landschap en het tegengaan van de veenbodemdaling maakbaar is en dat dat op basis van een papieren idee geregeld kan worden. Zo is het niet. Die veenbodems liggen meters onder de zeespiegel. Daarom is het goed te kijken wat er mogelijk is en wat effect resulteert en dat dan in gaan zetten.

Statenlid **Kostić** (PvdD) constateert dat er inmiddels bekend is dat het verhogen van het waterpeil werkt. Dat staat letterlijk in het stuk. Dit is de eerste stap die de provincie moet maken. Technologische lapmiddelen werken onvoldoende. Daar is juist het minste zekerheid over. Partij voor de Dieren pleit ervoor zo min mogelijk middelen daarin te investeren, zodat niet dezelfde problemen ontstaan zoals met de emissiearme stallen en dat de problemen straks weer op het bordje van de boeren, die hebben geïnvesteerd, komen te liggen.

De Partij voor de Dieren stelt voor te kijken naar wat er wel kan en wat er echt niet meer kan. Dat betekent dat er verschillende scenario's uitgewerkt moeten worden. Een voorbeeld daarvan is om te kijken hoeveel hectare veenweide er vernat moet worden om de doelstellingen te halen. Dan te kijken waar de bereidheid al ligt en waar boeren nog gestimuleerd kunnen worden of om te stoppen of met iets nieuws te prikkelen, zoals natte teelten; hen in verbinding te brengen met ondernemers in de bouw – zij hebben aangegeven te willen helpen – en ze daarnaartoe te verleiden; en dan te kijken wat er nog resteert aan doelen.

Dit is geen stuk om vast te stellen als strategie, zo meent de spreker. De Partij voor de Dieren overweegt een amendement of motie hierop en trekt daar graag samen in op met D66 en andere fracties.

Mevrouw **Hoogendoorn** (ChristenUnie) benadrukt dat dit document een startnotitie is, maar nog geen strategie. Er worden daarvoor nog te weinig keuzes gemaakt. De informele, maar opbouwende, kritiek vanuit de provincie Utrecht liegt er niet om. Er wordt gesproken over weinig ambitie en een strategie van vooruitschuiven. Tijdens de vorige commissievergadering noemde de spreker al dat het goed is om met provincie Utrecht, en wellicht ook met Zuid-Holland, om tafel te gaan. Is gedeputeerde hiertoe bereid? Utrecht is al verder in het proces en het zou een voorbeeld kunnen zijn.

Daarnaast is verkenning aan de keukentafels op korte termijn van belang, met daarbij alle vragen en doelen die de komende jaren op stapel staan om het zo integraal mogelijk aan te pakken. De boeren hebben op het moment veel taken.

De experimenten van veenmos, azolla en lisdodde zijn onduidelijk, onzeker en mislukt, zo staat er in de stukken. Dat is op zich niet erg: het geeft duidelijkheid. Zelfs door het Veenweiden Innovatiecentrum in Zegveld is het lisdoddeveld vervangen door bomen. Er zijn, zoals het er nu naar uitziet, dus geen alternatieve inkomsten voor boeren op veen afkomstig van het land. Kan de gedeputeerde dat bevestigen?

Schorsing van 16.54 uur tot 17.03 uur.

Gedeputeerde **Rommel** reageert op de inbreng en beantwoordt de vragen van de commissie in eerste termijn.

De strategie wordt in drie delen wordt vastgesteld. Dit is het eerste deel. Gaandeweg heeft het Rijk de spelregels veranderd: de uitwerking gaat in de PPLG. Daar is de gedeputeerde teleurgesteld over. Dat geldt ook voor de organisatie, want daar is heel veel werk verricht. Tegelijkertijd is het niet zo dat er niks ligt. Daarmee zou dit stuk en alle inspanningen van de ambtenaren te kort gedaan worden. de gedeputeerde begrijpt dat er vanuit de commissie is aangegeven dat het nog geen strategie is – die zou in drie delen komen – maar het is wel een stuk wat nodig is om de kaders vast te stellen, waarmee wel de uitvoering ingegaan kan worden. Om dit te illustreren noemt de gedeputeerde enkele voorbeelden: er staat bijvoorbeeld in 'hoog peil als het kan, laag peil als het moet', het gaat over het Klimaatakkoord waar

doelen zijn vastgesteld, de verdeling van de impuls gelden. De gedeputeerde is daarom ook blij met de nadruk vanuit de VVD en het CDA op flexibiliteit, want GS wil de middelen goed besteden. De provincie is aan de slag en gaat ook nog verder aan de slag. Er staan ook no regret-maatregelen in, zoals de oproep om te kijken naar vernatten en hoe het in de PPLG moet landen. De no regret-maatregelen garanderen een weg terug als een maatregel niet werkt. Zo kijkt GS ook in Westzaan. Wat het lastig maakt, is dat de provincie allerlei opdrachten krijgt die uitgevoerd moeten worden. De provincie wil dit netjes en zorgvuldig doen, samen met alle partijen – waterschappen, burgers – maar in ieder gebied heeft de provincie te maken met andere organisaties en inwoners. Ieder gebied heeft een andere aanpak, iedere gebied heeft andere kenmerken en een soort andere cultuur. De provincie is met de boeren in Westzaan in overleg. Ze zijn inderdaad niet enthousiast over het verbrakken. Wel is er een visie vastgesteld. En zoals het in dit stuk staat, zitten er geen gekke dingen in, aldus de gedeputeerde. Dit is gecheckt. De vragen en zorgen die organisaties, burgers, maar ook de plaatselijke voetbalvereniging, uiten, worden bekeken.

In antwoord op de vragen van het CDA geeft de gedeputeerde aan dat er in Westzaan nu onderzoek wordt gedaan naar de verbrakking in deze polder. Eind 2023 worden de resultaten daarvan verwacht.

JA21 deelde de wens van Natuurmonumenten om kaarten toe te voegen. In de bijlagen C, D en E – deze zijn separaat bijgevoegd – zijn die kaarten opgenomen. De gedeputeerde onderschrijft dat niemand de ultieme oplossing heeft. Het is maatwerk en dat is wat de provincie al doet in alle gebieden. Het eerste wat de gedeputeerde gedaan heeft, was juist in Laag Holland het gesprek te voeren met alle mensen en het intensiveren met de waterschappen. Omdat het niet op dezelfde manier ging als in Utrecht, vonden de waterschappen dat ze er wat minder bij betrokken werden, maar dat is, ook na die opmerking, heel anders geworden. GS heeft daar heel veel aandacht voor. HHNK en AGV worden nauw betrokken en hebben nauw contact met de gedeputeerde.

Wat de VVD aangaf over het gebruikmaken van de energie van het mensen in het gebied onderschrijft de gedeputeerde. De provincie moet ook wel hun taal spreken en elkaars taal ook spreken. Dat is een belangrijke, wat de gedeputeerde heeft geleerd. Dat geldt ook voor de keukentafelgesprekken.

Er wordt terecht regelmatig aandacht gevraagd voor het capaciteitsissue. Daar wordt ambtelijk nu ook naar gekeken. De gedeputeerde zal de commissie daar in december nader over informeren.

In antwoord op de SP geeft de gedeputeerde aan dat alle opmerkingen die op dit niveau opgenomen konden worden, zijn meegenomen in deze Regionale Veenweide Strategie. De uitwerking komt dan in de PPLG.

Forum voor Democratie heeft gevraagd hoe de CO₂-belasting zichtbaar wordt. Er zijn afspraken over CO₂ gemaakt in het landelijke Klimaatakkoord. Dit is een doelstelling die gehaald moet worden; dit is landelijk zo bepaald.

De heer **Dessing** (FvD) citeert uit de Regionale Veenweide Strategie: “in het gebied waar de grootste uitstoot zichtbaar is”. Er is geconstateerd dat met name die startwaarde, het nulpunt, niet zichtbaar en zelfs niet meetbaar en vastgesteld is. De spreker kan het niet duiden.

Gedeputeerde **Rommel** verwijst naar bijlage C, waarin zichtbaar is gemaakt waar er CO₂-uitstoot is.

De gedeputeerde onderschrijft de woorden van PvdA dat er veel is gebeurd in de afgelopen vier jaar. Noord-Holland is met zes provincies en het Rijk constant in overleg hierover. Er is ook overleg met Utrecht en Zuid-Holland. Utrecht was wat minder ver. Zij hebben de Regionale Veenweide Strategie vastgesteld. Noord-Holland was al in 2018 begonnen.

Ook vond de PvdA de doelen niet terug in de Regionale Veenweide Strategie. Daarvoor verwijst de gedeputeerde naar pagina 29. Hier staan vier doelen vermeld. De gedeputeerde vindt het belangrijk juist die kaders, inclusief de tussenstapjes, mee te nemen in de verdere uitvoering. Tegelijkertijd is de provincie nog in afwachting van informatie vanuit het Rijk: het veenplan is nog niet gereed bijvoorbeeld, maar ook komen er nog resultaten vanuit onderzoeken. Dit wordt telkens uitgesteld. De meest recente informatie is dat deze informatie op 4 november 2022 beschikbaar komt.

GroenLinks heeft gevraagd hoe het zit met de waterschappen. Er is een klankbordgroep met de TBO's, de waterschappen en LTO. Er is nogmaals gekeken of de Regionale Veenweide Strategie voldoende is aangepast. Daar waren zij het mee eens.

Dat de Regionale Veenweide Strategie onderdeel wordt van het PPLG is een keuze van het Rijk, maar de gedeputeerde had dat liever anders gezien.

De inhoud ten aanzien van het Veenweideloket is nog niet helemaal bekend, maar de provincie heeft de subsidie inmiddels ontvangen.

In reactie op de Partij voor de Dieren geeft de gedeputeerde aan dat de scenario's uitgewerkt gaan worden in de PPLG.

De **voorzitter** inventariseert de nog niet beantwoorde vragen.

Mevrouw **Kapitein** (D66) snapt dat het een keuze van het Rijk is om de Regionale Veenweide Strategie onderdeel te maken van de PPLG. Welke instructies, kaders of uitgangspunten geeft de gedeputeerde mee aan de PPLG? Hoe wordt dit bewaakt over de verschillende gebieden heen, dat alles bij elkaar de provinciale doelstellingen worden behaald?

Gedeputeerde **Rommel** verwijst naar pagina 29 waar de kaders, de doelen, staan die worden meegegeven aan de PPLG. In de uitwerking zal gekeken worden – dat landt in de gebiedsgerichte aanpakken – hoe dat met maatwerk ook uitwerkt.

GroenLinks heeft ook nog een toezegging gevraagd of de punten die de fractie noemde, worden meegenomen in de PPLG. Uiteindelijk komen die in de PPLG terecht. Hierbij maakt de gedeputeerde wel een kanttekening. Het Rijk zal de PPLG opstellen, maar het blijft, zoals zij dat noemen, adaptief programmeren. Dat betekent dat er na 1 juli 2023 nog wordt doorgewerkt op het PPLG.

De heer **Dessing** (FvD) heeft nog niet helder hoe de bezwaren, vragen en zorgen van de belanghebbenden, die in de inspraakbijlagen zijn opgenomen, worden meegenomen.

Gedeputeerde **Rommel** geeft aan dat op dit niveau alles is verwerkt en de rest komt in de uitwerking. Het is ook meegenomen in de klankbordgroep: er is gekeken, ook met de waterschappen, TBO's en LTO, of alles is meegenomen en dat was akkoord.

Statenlid **Kostić** (PvdD) heeft nog een onbeantwoorde vraag over de besteding van het geld. Kan GS toezeggen dat dit vooral gericht wordt op die systeemverandering en zo min mogelijk op technologische lapmiddelen?

Gedeputeerde **Rommel** geeft aan dat in deze Regionale Veenweide Strategie is beschreven waar deze € 18 miljoen aan besteed zal worden.

Statenlid **Kostić** (PvdD) geeft aan dat daar geen keuze wordt gemaakt. Gezien de uitdagingen vraagt de spreker om het meer het accent te leggen op die systeemverandering. Als dat erin kan, zou het fijn zijn.

Gedeputeerde **Rommel** verschilt hierin van mening met Partij voor de Dieren. Het zijn namelijk specifieke uitkeringen. De provincie heeft expliciet bij het Rijk moeten aangeven waar de middelen aan besteed worden.

Mevrouw **Hoogendoorn-van der Marel** (ChristenUnie) is benieuwd of de gedeputeerde met andere veenprovincies om tafel gaat.

De provincie heeft veel inzet gehad op natte teelten. De spreker vraagt of het klopt dat er geen alternatief is voor natte teelten dan gewoon natuurbeheer op veengrond.

Gedeputeerde **Rommel** geeft aan dat er regelmatig overleg is, juist ook ambtelijk. Dat is de Kopgroep Veenweiden. Dit is op bestuurlijk niveau. Dit zijn die zes provincies en het Rijk. En daarnaast is er nog extra overleg met Utrecht en Zuid-Holland, over bijvoorbeeld De Ronde Hoep en omdat het ook een NOVEX- gebied is.

De gedeputeerde had echt haar hoop gezet op de natte teelten en met name de azolla. Er moet nu nog weer een vijand voor de kever gevonden worden. Er wordt nu wel gekeken naar olifantsgras. Dit is nieuw. Het is echt een lerend proces.

Statenlid **Cardol** (GL) heeft de vraag of in de eerste versie van het PPLG de doelen, de instrumenten en de organisatievorm voor de Regionale Veenweide Strategie komen? De gedeputeerde heeft aangegeven dat deze uiteindelijk het PPLG komen. Wanneer is dat? De spreker wil ervoor waken dat er zomaar een of twee jaar voorbijgaat, zonder dat het concreet wordt.

Gedeputeerde **Rommel** geeft aan dat de provincie zelf ook aan het kijken is, omdat het Rijk ook niet precies weet hoe ze de PPLG willen vormgeven. Dit is de verkenning die aan PS is gepresenteerd. Als dit is vastgesteld, kan GS met de uitvoering aan de slag. De kanttekening is wel dat er vanuit het Rijk nog doelen worden vastgesteld. De gedeputeerde kan niet garanderen dat de doelen voor 1 juli 2023 bekend zijn en als zodanig door PS vastgesteld kunnen worden. Deze moeten namelijk ook worden uitgewerkt in de gebiedsgerichte aanpakken. Daarnaast komt het Rijk nog met het Veenplan. Er is dus nog enorm veel wat de provincie af komt. In dit kader spreekt het Rijk ook over adaptief programmeren.

In navolging hierop komt de gedeputeerde terug op de naamgeving van het document en of het al dan niet wordt doorgeleid naar PS of ter kennisgeving wordt aangenomen. De gedeputeerde zou het waarderen als dit document niet wordt afgedaan als kennisdocument. Dit zou geen recht doen aan alle inzet vanuit de ambtelijke organisatie. Daarnaast benadrukt dat als PS het document niet vaststelt, GS dat zal doen en start met de uitvoering. Dit is een noodzakelijke stap. Tegelijkertijd staan er in dit document kaders, die helpen bij de verdere uitwerking. De gedeputeerde vindt het ook teleurstellend dat er geen 2.0 en 3.0 komt, maar is tegelijkertijd wel blij dat het in de PPLG dan integraal wordt aangepakt.

Tweede termijn commissie

De heer **Mangal** (DENK) vraagt wat er precies nu wordt vastgesteld, omdat er nog veel onduidelijk is. Klopt het dat, als dit dan is vastgesteld, het alsnog kan worden veranderd op basis van onderzoeksresultaten?

Mevrouw **Kapitein** (D66) heeft nog één onbeantwoorde vraag en een opmerking. De vraag was of bodemdaling ook een van de doelstellingen wordt voor de gebieden buiten Laag Holland of het Groene Hart.

De term 'handreiking' spreekt D66 aan. De fractie onderschrijft dat een aantal zaken heel concreet in het document zijn opgenomen. Dat waardeert de fractie. Dit is namelijk van groot belang om daarmee voortgang in de volgende fase te kunnen maken.

Statenlid **Cardol** (GL) is akkoord dat het document wordt vastgesteld, maar dan wel met een andere naamgeving. De spreker ziet het amendement van D66 in deze graag tegemoet.

De spreker begrijpt het antwoord van de gedeputeerde ten aanzien van de doelen, instrumenten en de organisatievorm, maar overweegt nog wel middels een motie druk te zetten op het tijdsplan.

De heer **Dessing** (FvD) concludeert dat het teleurstellend is dat er een document wordt besproken waarvan de status niet duidelijk is, dat de effecten en de uitwerking eigenlijk nog niet helder zijn, dat wel gezegd wordt dat er geen weg terug is, maar de provincie het toch maar doet, dat eigenlijk ook nog niet helemaal beantwoord is hoe het zit met die koppeling tussen klimaat en, of bodemdaling – is die bodemdaling nou echt nodig of is dat een soort van mogelijkheid om toch die CO₂-reductie koste wat kost te willen doen?

De heer **Leerink** (PvdA) sluit zich aan bij de opmerking van D66 inzake de naamgeving.

In reactie op de gedeputeerde over de doelen, geeft de spreker aan dat er in de Regionale Veenweide Strategie terminologie wordt gebruikt waarvan eigenlijk niet helder is wat dat precies inhoudt. In dit kader noemt hij als voorbeeld doelstelling drie, waar het doel is dat in 2050 het een gebied watergezonder, robuust en toekomstbestendig is ingericht. Behalve dat het goede voornemens zijn, kan de spreker hier niet veel mee. De spreker wil niets afdoen aan alle waardevolle informatie die in het rapport staat, maar als strategisch document schiet dit document nog te kort. De PvdA is nieuwsgierig hoe op redelijk korte termijn met elkaar toch die doelen aangescherpt kunnen worden. Daar hebben alle betrokken partijen baat bij, want hiermee wordt helderheid gecreëerd.

Mevrouw **De Groot** (SP) geeft aan dat de SP voor de klimaatdoelen is en ook voor ervoor zorgen dat het veen gezond is en niet nog verder daalt. Daarom de SP zich ook aan bij de oproep van de PvdA voor duidelijke doelstellingen.

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) vraagt de gedeputeerde of het mogelijk is de PPLG zo snel gereed te hebben, wetende dat de oorspronkelijke strategie uit drie delen bestond. Blijft er overeind staan dat de provincie nog heel veel onderzoeken en pilots zal doen en dat deze in 2026 zoveel mogelijk zijn opgezet?

Gedeputeerde **Rommel** krijgt de gelegenheid te reageren op de inbreng van de commissie in tweede termijn.

In reactie op DENK geeft de gedeputeerde aan dat de ultieme oplossing nog niet is gevonden. Moet de provincie dan blijven wachten voordat er actie wordt ondernomen, als al zeker is dat de acties wellicht een uitkomst kunnen bieden? Of, wat de provincie nu gaat doen, inzetten op no regret-maatregelen, in alle gebieden de gesprekken voeren en maatwerk leveren?

De veenoxidatie is CO₂ en daar moet de provincie wat mee doen. Dat is in de klimaatopgave door het Rijk ook aangegeven en daar gaat GS ook wat mee doen.

De gedeputeerde begrijpt de behoefte van de PvdA aan verduidelijking van de doelen. Dat zou de gedeputeerde ook graag willen. Daarvoor is het nodig de gebieden te kennen. Daar is de provincie nu mee bezig. En ook is daar nog aanvullende informatie vanuit het Rijk voor nodig.

In antwoord op de vraag of het lukt alles in de PPLG te laten landen, geeft de gedeputeerde aan dat dat ook precies de reden is waarom het Rijk aangeeft niet te weten of alles tegelijk in de PPLG kan. De PPLG is er in eerste instantie ook op gericht dat het helder is dat die natuurdoelen en stikstofdoelen gehaald gaan worden en dat de provincies zich daar ook voor inschrijven. Zo zullen er ook nog brieven komen over methaan wat nog gehaald moet worden. Dus 4 november wordt een heel belangrijke dag. Dan komt er hopelijk meer inzicht in de opgaven. Maar het Rijk geeft zelf aan dat er op 1 juli 2023 geen kant en klaar hoeft te liggen. Het is en blijft een lerend proces.

De **voorzitter** constateert dat dit agendapunt voldoende is besproken. Dit agendapunt zal als bespreekstuk worden geagendeerd voor de Provinciale Statenvergadering van 14 november.